

פרדס השבוע

הרב דוד שושנה שליט"א

שבת
שביעי של פסח
כ' ניסן תשפ"א

א.הלל בפסח

מובא במסכת ערכין (י, א-ב):

שנים עשר יום בשנה מכה בחליל וכו': מאי שנא הני הואיל ויחיד גומר בהן את ההלל דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוודק שמונה עשר ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל שמונה ימי החג ושמונה ימי חנוכה ויום טוב הראשון של פסח ויום טוב (הראשון) של עצרת ובגולה עשרים ואחד תשעה ימי החג ושמונה ימי חנוכה ושני ימים טובים של פסח ושני ימים טובים של עצרת מאי שנא בחג דאמר ר' כל יומא ומאי שנא בפסח דלא אמרינן כל יומא דחג חלוקין בקרבנותיהן **דפסח אין חלוקין בקרבנותיהן** שבת דחלוקה בקרבנותיה לימא לא איקרי מועד ראש חודש דאיקרי מועד לימא לא איקדיש בעשיית מלאכה דכתיב (ישעיה ל, כט) השיר יהיה לכם כליל התקדש חג לילה המקודש לחג טעון שירה ושאין מקודש לחג אין טעון שירה.

מסביר רש"י (תענית כח, ב ד"ה יחיד):

במסכת ערכין מפורש מאי שנא דגומר כל ימי החג ובפסח לא גומר אלא יום ראשון משום דחג הסוכות חלוק בקרבנותיו **וכל אחד ואחד כחג בפני עצמו דמי**.

ובביאור טעם זה כתב בשו"ע הרב (או"ח סי' תצ סע' ו):

לא תיקנו חכמים לקרות ההלל אלא בשני ימים טובים הראשונים של פסח, אבל לא בחולו של מועד וימים טובים האחרונים שאינם דומים לחולו של מועד של סוכות, שתיקנו לקרות בו בכל יום, לפי שכל יום הוא חלוק בקרבנותיו מיום חברו ומיום טוב הראשון, והרי כל יום הוא כמועד בפני עצמו. מה שאין כן בפסח שקרבנות כל הימים הם שווים לקרבנות יום טוב הראשון, **לפיכך כולם טפלים ליום טוב הראשון, ואין שום אחד מהן כמועד בפני עצמו**.

ומבואר שהסיבה שאין חיוב הלל בימי חול המועד ושביעי של פסח היא, כי אין בכל יום קרבן בפני עצמו, ולכן כל ימי החג "טפלים" ליום הראשון, ובאמירת ההלל ביום הראשון יצאו ידי חובת ההלל עבור כל ימי החג.

כותב הבית יוסף (סי' תצ סע' ד):

כל הימים של ח"ה וב' ימים אחרונים של י"ט קורין ההלל ואין גומרין אותו. כך מפורש בערכין פ"ב (י, א) והתם יהבא טעמא מ"ש בחג דאמרינן כל יומא ומ"ש בפסח דלא אמרינן כל יומא ושבלי הלקט כתב בשם מדרש הרנינו פ' סוכה שהטעם שאין גומרין ההלל כל ימי הפסח הוא **לפי שנטבעו המצריים** וכתיב (משלי כד, יז) בנפול אויבך אל תשמח.

וכותב הפרישה:

ואין גומרין אותו. לפי שנטבעו המצריים וכתיב בנפול אויבך אל תשמח זהו טעם אימים אחרונים וכתב שיבולי לקט בשם המדרש והביאו ב"י והא דלא גומרים בחול המועד כמו בחג כתבו מנהגים (מנהגי מהר"א קלוזינר) **כדי שלא יהא עדיפא ימי חול המועד מימי יום טוב אחרונים** אבל בפרק ב' דערכין (י, ב) כתב הטעם דוקא בחג דכל יום אשתני בקרבנותיו והוי כיו"ט בפני עצמו לכך גומרים **משא"כ בימי פסח** אפילו ביו"ט אחרון **לא אשתני בקרבן** וטעם זה כתב רבינו בס' תרמ"ד עיי"ש.

וכן כותב הט"ז (סי' תצ סע' ג):

ההלל בדילוג. מפני שבשביעי של פסח נטבעו המצריים אמר הקב"ה **מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה** וכיון שבשביעי אין גומרים אותו ע"כ **גם בחול מועד אין גומרים אותו** שלא יהא עדיף מיום טוב האחרון.

וכך ביאר רבי בצלאל זולטי, רבה של ירושלים בספרו **משנת יעבץ** (הלכות פסח סימן כ, אות ה):

ולכאורה צ"ע דלמה צריכי הני **תרי טעמי** דבפסח בחוה"מ וביו"ט אחרון קורין ההלל בדילוג כמו בר"ח ואין גומרין בהן את ההלל. ונראה דהרי מבואר בתוס' סוכה (לח, א) הנ"ל, דקריאת הלל בחג לא על הנס בא אלא **משום יו"ט הוא**.

ולכאורה צ"ע הלא בשביעי של פסח יש לומר הלל גם משום הנס של קריעת ים סוף, כדאמרינן במגילה (יד, א) ומה מעבדות לחירות אמרו שירה ממיתה לחיים לא כל שכן. ופרש"י מעבדות לחירות ביציאת מצרים אמרו שירה על הים. והנפ"מ הוא שיהיו גומרין בו את ההלל כדאמרינן בערכין הנ"ל דפסח אין חלוקין בקרבנותיהן וכבר יצאו בהלל של יו"ט הראשון אבל **משום הנס** שהיה ביום שביעי של פסח יהיו גומרין בו את ההלל כמו שגומרין את ההלל בחנוכה משום הנס.

ואשר ע"כ אמרו עוד טעם שבשביעי של פסח אין גומרין בו את ההלל משום דמעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה והיינו שהוא טעם למה אין גומרין את ההלל בשביעי של פסח משום **הנס של קריעת ים סוף**. והא דכתב הט"ז הנ"ל דכיון שב' של פסח אין גומרין אותו ע"כ גם בחוה"מ אין גומרין אותו שלא יהא עדיף מיו"ט האחרון. והלא בחוה"מ של פסח סגי הטעם דאמרינן בערכין משום דפסח אין חלוקין בקרבנותיהן והיינו דהלל שגומרין ביום הראשון הוא על כל ימי הפסח. אכן נראה דיש בזה נפ"מ לדינא אם היה אנוס ביום הראשון של פסח ולא קרא את ההלל ולכאורה הוא חייב ביום א' דחוה"מ לגמור את ההלל שהרי לא נפטר בהלל של יום ראשון של פסח וכהא דאמרינן בעירובין (מ, ב) גבי ברכת הזמן בחג דאי לא מברך האידנא מברך למחר וליום אחרא.

ואשר ע"כ כתב הט"ז דבכל אופן אין גומרין את ההלל בחוה"מ של פסח שלא יהא עדיף מיו"ט האחרון של פסח שאין גומרין בו את ההלל. ואפילו היה אנוס כל ימי הפסח ולא קרא את ההלל ובשביעי של פסח הוא יכול לגמור את ההלל מ"מ אין גומרין בו את ההלל משום דלאו יום הוא שגומרין בו את ההלל והטעם הוא כמש"כ הט"ז דאמר הקב"ה מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה, וכמו שנתבאר.

ב.קריעת ים סוף

מובא בזהר (תרומה קע, ב):

וכי קריעת ים סוף קשה לפניו, והרי כתוב גוער בים ויבשהו (נחום א), הקרא למי הים וישפכם על פני הארץ (עמוס ט), והרי כיון שעלה רצון לפניו, הכל לפניו כאין הוא חשוב, ואתה אמרת שקריעת ים סוף קשה לפניו? אלא, בזמן שישראל עברו לים ורצה הקדוש ברוך הוא לקרע להם את ים סוף, בא רהב, אותו **ממנה על מצרים**, ובקש דין מלפני

מותאם ונערך עם השלמת מקורות ע"י בנו יונתן יוסף, מתוך שיחתו השבועית של הרב בצרפתית.

לקבלת השיחה ב M או ב WhatsApp : A0583245820@gmail.com או באתרים לדעת ודרשו

ג. שירה

כתוב בתיקוני הזוהר (תיקון נו [צ,ב]):

ואדם ודאי נעשה בדמות של מעלה, ועשה שם פרוד ונפרד משם. אמר לו רבי אלעזר: אבא, איך נעשה בדמות של מעלה, שהרי שמענו שם כמה דעות? אמר לו: בני, כשנעשה, כל הספירות נכללו בדמות של נשמתו, ונשמתו היתה מרכבה להם, כמו שנשמתו, שעליה נאמר ויברא אלקים את האדם בצלמו, כמו שעשר ספירות בלימה, וכל הגונים של הנשמות היו מאירים בנשמתו והיו מאירים על פניו, וממנו היו מזדעזעים עליונים ותחתונים, והיו משתחיים לו בגלל המאורות הללו שהיו מאירים בו. כמו שהאדם שלמעלה שהיו משתחיים לו, כך היו משתחיים לאדם שלמטה, עד שהוא היה אומר **בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו**, ובאותו זמן הוא היה שולט על כל ההמונים של מעלה ומטה.

מובא בבראשית רבה (כב,יג):

התחיל אדם הראשון מטפח על פניו. אמר: כך היא כחה של תשובה, ואני לא הייתי יודע, מיד עמד אדם הראשון ואמר: (תהלים צב): **מזמור שיר ליום השבת וגו'.**

כתוב בשמות רבה (כג,ד):

דבר אחר, אז ישיר משה, הדא הוא דכתיב (משלי לא,כו): פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה, מיום שברא הקדוש ברוך הוא את העולם ועד שעמדו ישראל על הים **לא מצינו אדם שאמר שירה להקדוש ברוך הוא אלא ישראל**, ברא אדם הראשון ולא אמר שירה, הציל אברהם מכבשן האש ומן המלכים ולא אמר שירה, וכן יצחק מן המאכלת ולא אמר שירה, וכן יעקב מן המלאך ומן עשו ומן אנשי שכם ולא אמר שירה, כיון שבאו ישראל לים ונקרע להם, מיד אמרו שירה לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר: אז ישיר משה ובני ישראל, הוי: פיה פתחה בחכמה.

מסביר השפת אמת (תרמ"ב):

אז ישיר. פי' אחר הגלות ואחר הגאולה כי הבינו עתה שנתברר מלכות שמים ע"י כל תהלוכות הגלות לכן ויאמינו פירוש **שהאמינו למפרע על כל הגלות וקבלו באהבה ועל הכל אמרו שירה גם על מה שחזק ה' לב פרעה**. וז"ש אמר אויב ארדוף כו' על כל זה נתנו שבח ע"י שראו שנתגדל ע"י **שם שמים**. ובזה חזק מרע"ה לבם התיצבו וראו את ישועת ה'. וכיון ששמעו שע"י יתפרסם כבודו ית' קיבלו באהבה.

וכן ביאר האור גדליהו (שביעי של פסח):

אמרו חז"ל (שמו"ר פכ"ג ד') פי' פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה מיום שברא הקב"ה את העולם ועד שעמדו ישראל על הים לא מצינו אדם שאמר שירה להקב"ה אלא ישראל ברא אדם הראשון ולא אמר שירה וכו' ע"כ. ותמהו המפרשים הלא אדה"ר אמר שירה כמו שאיתא במדרש שאמר לכו נרננה לה' וכן בעת שעשה תשובה איתא במדרשים שאמר מזמור שיר ליום השבת ולמה אמרו חז"ל שלא אמר אדם שירה מעולם.

אלא **שעיקר ענין השירה הוא להראות הכבוד שמים שיש בהבריאה ואף שכבר היו אנשים שאמרו שירה על נס שאירע להם לא אמרו שירה אלא על הנס וההצלה מן הרע אבל להגיד שירה על הרע גופא זה לא מצינו עד שבאו בני ישראל ואמרו שירה כי זה עיקר ענין השירה שיבוא ההכרה מתוך הבריאה שהכל הוא ביד השי"ת ושגם מהצרות נתרבה כבוד שמים ומה שהי' נראה להם בעת צרה כהסתר וכאילו אינו כבוד שמים ראו בני"י אחר הגאולה כי על הכל ראוי לשיר להשי"ת והכל הוא לצורך כבוד שמים ועל זה אמרו בני"י שירה.**

שבת שלום וחג פסח כשר ושמן!

הקדוש ברוך הוא. אמר לפניו, רבון העולם, למה אתה רוצה לעשות דין על מצרים ולקרע את הים לישראל, הרי כלם רשעים לפניך, וכל דרכך בדין ואמת?

אלה עובדי כוכבים ומזלות, ואלה עובדי כוכבים ומזלות. אלו בגלוי עריות, ואלו בגלוי עריות. אלו שופכי דמים, ואלו שופכי דמים.

באותה שעה היה קשה לפניו לעבר על דרך הדין. והרי ישראל היו נוסעים על הים, שכתוב (שמות יד) ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו. והיה קשה לפניו לעבר על הדין ולקרע להם את ים סוף, ואלמלא שהשגיח הקדוש ברוך הוא **בזכות אברהם** שהקדים בבקר לעשות מצות רבונו ורצונו, ככתוב (בראשית כב) וישכם אברהם בבקר - כלם היו אובדים בים, משום שבכל אותו הלילה היה הקדוש ברוך הוא בדין על ישראל.

ששנינו, מה שכתוב ולא קרב זה אל זה כל הלילה, מלמד שבאו מלאכים עליונים לשבח באותו לילה לפני הקדוש ברוך הוא, ואמר להם: וכי (בני) **מעשי ידי טובעים בים ואתם משבחים לפני? מיד** - ולא קרב זה אל זה כל הלילה. מה כתוב? ויהי באשמרת הבקר. השגיח הקדוש ברוך הוא בזכות אברהם שהקדים בבקר לעשות רצון רבונו, ככתוב וישכם אברהם בבקר. אז חזר הים, וברחו המים מלפני ישראל. שכתוב, וישב הים לפנות בקר לאיתנו. ושנינו, לאיתנו - לתנאו, לאותו תנאי שהתנה עמו הקדוש ברוך הוא כשברא את העולם. לאיתנו, כתוב כאן לאיתנו, וכתוב שם (תהלים פט) משכיל לאיתן האזרחי, ועל זה לפנות בקר, באותו זמן שהקדים אברהם לעשות רצון רבונו אז נקרע הים, (כאן ויהם את מחנה מצרים) ולכן קשה היה לפניו קריעת ים סוף.

מובא בפרקי רבי אליעזר (מג):

ר' נחוניא בן הקנה אומר, תדע לך **כח התשובה** בא וראה **מפרעה מלך מצרים** שמרד בצור עליון הרבה מאד שנ' מי ה' אשר אשמע בקולו ובלשון שחטא בו בלשון עשה תשובה שנ' **מי כמוך באלים ה'** מי כמוך נאדר בקדש והצילו הקב"ה בין המתים מניין שלא מת שנ' כי עתה שלחתי את ידי ואך אותך ואולם בעבור זאת העמדתך וכו' **והלך ומלך בננוה** והיו אנשי נינוה כותבים מכתבי עמל וגו' ולימים איש את ריעהו ובאים איש על רעהו במשכב זכור ובא אצלו מעשיהם הרעים וכששלח הב"ה ליונה להנבא עליה להחריבה שמע פרעה ועמד מכסאו וקרע בגדיו ולבש שק ואפר והכריז בכל עמו שיצומו כל העם שני ימים וכל מי שיעשה את הדברים הללו ישרף באש.

פירוש נוסף מובא **במכילתא דרבי ישמעאל** (מסכתא דשירה בשלח פרשה ח):

"מי כמכה באלם ה' " (שמות טו,יא) כיון שראו ישראל שאבד פרעה וחילו בים סוף, ובטלה מלכותן שלמצרים, ונעשו שפטים בעבודה זרה שלהן, פתחו פיהם **ואמרו כלם**: "מי כמכה באלם ה' " ולא ישראל בלבד אמרו שירה, **אלא אף האמות**, כשמעו שאבד פרעה ומצרים בים, ובטלה מלכותם שלמצריים, ונעשו שפטים בעבודה זרה שלהן, כפרו כלן בעבודה זרה שלהן, ופתחו פיהם כלן והודו למרום ואמרו: (שמות טו,יא) **"מי כמכה באלם ה'** מי כמכה, נאדר בקדש, נורא תהלת עשה פלא".

וכן את מוצא, **שעתידין אמות העולם לכפר בעבודה זרה שלהן**, שנאמר: (ירמיה טז,יט-כ) "ה' עזי ומעזי, ומנוסי ביום צרה, אליך גוים יבאו מאפסי ארץ, ויאמרו: אך שקר נחלו אבותינו, הבל, ואין בם מועיל. היעשה לו אדם אלהים, והמה לא אלהים?" ואומר: (ישעיה ב,כ) "ביום ההוא, ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו אשר עשו לו להשתחות לחפר פרות ולעטלפים." ואומר: (ישעיה ב,כא) "לבוא בנקרות הצרים ובסעפי הסלעים, מפני פחד יי ומהדר גאונו, בקומו לערץ הארץ." ואחריו מה כתיב? (ישעיה ב,יח) "והאלילים כליל יחלף."